

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 38/2006 vp

Hallituksen esitys laiksi kotikuntalain 4 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä lokakuuta 2006 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi kotikuntalain 4 §:n muuttamisesta (HE 206/2006 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Ilkka Turunen, sisäasiainministeriö
- erikoissuunnittelija Eeva Vattulainen, työministeriö
- neuvontalakimies Kaj Välimäki, Väestörekisterikeskus

- yhteyspäälikkö Essi Rentola, Kansaneläkelaitos
- tulosalueen johtaja Hanna Helinko, Ulkomaalaisvirasto
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen Kuntaliitto
- jäsen, maistraatin päällikkö Kari Ranta, Suomen Henkikirjoittajayhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- opetusministeriö
- Helsingin yliopisto
- Helsingin kaupunki
- Suomen ulkomaalaisyhdistys ry
- Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kotikuntalain maahanmuuttoa koskevaa säännöstä siten, että maahanmuuttajan kotikunnan ja siellä olevan asuinpaikan määräytymisen perusteet säänneltäisiin laissa nykyistä täsmällisemmin ja kattavammin. Esitys koskisi kaikkia maahanmuuttajaryhmiä kansalaisuudesta riippumatta.

Muutoksen tarkoituksena on sääntelyä täsmentämällä yhtenäistää säännöstä soveltavien maistraattien ja muiden viranomaisten tulkintalinjaa näiden tehdessä kotikuntaa koskevia ratkaisuja sekä parantaa maahanmuuttajien tasapuolista kohtelua.

Esityksessä ulkomaan kansalaisen kotikunnan saamisen edellytykset sidottaisiin nykyistä kiinteämmin maahanmuuttajalle myönnetyn oleskeluluvan sisältöön. Kotikunnan saamisen edellytykset on esityksessä myös pyritty yhdenmukaistamaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain asianomaisten säännösten kanssa, koska näiden säädösten soveltamisala on osittain yhteneväinen. Esityksen mukaan muun muassa opiskelutarkoituksessa maahan muuttavilla henkilöillä olisi tietyissä tapauksissa mahdollisuus saada kotikunta Suomessa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esitetyllä kotikuntalain 4 §:n muutoksella on tarkoitus säännellä nykyistä täsmällisemmin ja kattavammin maahanmuuttajan kotikunnan saamisen perusteet. Kotikuntalaki on yleislaki, jota sovelletaan maistraattien lisäksi itsenäisesti myös muualla julkishallinnossa. Maistraatin tekemä kotikuntaratkaisu ei oikeudellisesti sido muiden hallinnonalojen viranomaisia, mutta käytännössä maistraatin ratkaisulla on kuitenkin huomattava tosiasiallinen merkitys. Sääntelyn täsmentämisellä pyritään yhtenäistämään säännöstä soveltavien maistraattien ja muiden viranomaisten tulkintalinjaa niiden tehdessä kotikuntaa koskevia ratkaisuja sekä parantamaan maahanmuuttajien tasapuolista kohtelua näissä tilanteissa. Valiokunta pitää tavoitteita kannatettavina. Samalla on huomattava, että kotikuntalaissa ei säädetä henkilöiden oikeudesta julkisiin palveluihin tai aseteta häntä koskevia julkisoikeudellisia velvoitteita, vaan palvelujen saamisen ja julkisoikeudellisten velvoitteiden asettamisen edellytykset määräytyvät erityislainsäädännön mukaisesti.

Kotikunnan saamisen edellytyksiä yhdenmukaistetaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain säännösten kanssa. Eräitä eroavaisuuksia edelleen jää asumisen arvioinnin osalta kuntien tarjoamien palveluiden ja Kansaneläkelaitoksen hoitamien etuuksien eroihin liittyen. Ulkomaan kansalaisen kotikunnan saamisen edellytykset sidotaan nykyistä kiinteämmin hänelle myönnetyn oleskeluluvan sisältöön. Valiokunta toteaa myönteisenä, että myös tilapäisen oleskeluluvan haltijalla, esimerkiksi opiskelijalla ja ulkomalaislain 51 §:n perusteella oleskelevalla, on laissa säädetyin edellytyksin mahdollisuus saada kotikunta Suomesta. Esityksellä tuetaan osaltaan myös hallituksen maahanmuuttopoliitti-

seen ohjelmaan sisältyviä työperusteisen maahanmuuton edistämistavoitteita.

Tilapäisen oleskeluluvan yhteydessä henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavana seikkana otetaan huomioon muun muassa se, että henkilöllä on voimassa oleva työsopimus tai muu siihen rinnastettava selvitys Suomessa tehtävää vähintään kaksi vuotta kestävästä työstä tai opiskelua varten. Säännös selkeyttää maistraattien tulkintalinjaa ja parantaa opiskelijan asemaa erityisesti terveyspalveluiden saamisessa. Kotikuntakunnassa sisältyy myös äänioikeuden edellytyksiin kunnallisvaaleissa. Lisäksi maistraattien tulkintojen yhdenmukaistaminen edistää ulkomaa-laisten tutkinto-opiskelijoiden yhdenvertaisuutta suhteessa muihin ulkomaalaisiin opiskelijoihin eri puolilla maata sekä suhteessa suomalaisiin opiskelijoihin. Nyt käsiteltävällä esityksellä on yhtymäkohta eduskunnassa samanaikaisesti käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen HE 277/2006 vp ulkomaalaislain 46 §:n muuttamisesta.

Esityksellä on arvioitu olevan ensisijaisesti kuntataloudellisia vaikutuksia. Muutoksesta ei automaattisesti seuraa kotikuntaoikeutta. Kotikuntalain perusteella tehdyillä ratkaisuilla vaikutetaan osittain ja välillisesti julkisten palveluiden käytöstä aiheutuvien menojen syntymiseen ja niiden kattamista koskevaan vastuuseen. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kysynnän ja tarpeen on arvioitu kasvavan. Saadun selvityksen mukaan esitetyt muutokset eivät sinänsä lisää opetustoimen kustannuksia, koska opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmässä ulkomaalaisten opiskelijoiden opiskelusta aiheutuvat kustannukset sisältyvät kokonaiskustannuksiin. Sen sijaan muutokset heijastuvat menojen jakautumiseen valtion ja kuntien välillä perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa. Opiskelijoiden kotikunta ei vaikuta yliopis-

toille kohdennettavan rahoituksen määräytymiseen.

Kunta- ja palvelurakennemuutoksessa taloudellisia suhteita koskeva lähtökohta on, ettei valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa muuteta. Esitetyistä kotikuntalain muutoksesta aiheutuvat taloudelliset vaikutukset riippuvat monista erilaisista, myös yksilötason tekijöistä, minkä johdosta kovin yksityiskohtaisia arvioita ei ole mahdollista tehdä. Muutoksella ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Asia on esitetty kuitenkin erilaisia näkökulmia, ja valiokunta katsoo, että kotikuntalain muutoksesta aiheutuvia vaikutuksia on syytä seurata ja tar-

vittaessa ryhtyä toimenpiteisiin rahoitussuhteen korjaamiseksi.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 7 päivänä helmikuuta 2007

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Veijo Puhjo /vas
jäs. Janina Andersson /vihr
Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Nils-Anders Granvik /r
Lasse Hautala /kesk
Rakel Hiltunen /sd
Hannu Hoskonen /kesk

Esko Kurvinen /kok
Lauri Kähkönen /sd
Kari Kärkkäinen /kd
Heli Paasio /sd
Tapani Tölli /kesk
Ahti Vielma /kok
Tuula Väättäinen /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.